

Asia: VN/26120/2023-OM-100

Hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen tietosuojalainsäädännön rikkomuksista julkissektorilla

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit lakiehdotuksista:

Syyttäjälaitos kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Lausuntona viittaamme myös asiassa aiemmin lausumaamme asian VN/26120/2023 per 22.1.2025 yhteydessä.

Syyttäjälaitos vastustaa seuraamusmaksujen ulottamista koskemaan viranomaisia yleisesti ja erityisesti koskien syyttäjätointa rikosprosessin osana jäljempänä esitetyin perustein.

2.1 Yleiset kommentit yksittäistä seuraamusmaksua koskevista vaikutuksista ja muista viranomaisvaikutuksista:

Yksittäisiä seuraamusmaksumenettelyn erityisesti taloudellisia ja toiminnallisia (resurssien kohdentaminen lakisääteisiin velvollisuuksiin) vaikutuksia viranomaiselle ovat:

- Viranomaisen omien resurssien kiinnittäminen vaikeaan ja monitulkintaiseen menettelyyn. Seuraamusmaksumenettelyjen prosesseista on nähtävissä, että näiden kustannukset suoraan organisaatiolle ja välillisesti käytettävien asiantuntijoiden maksuina on huomattava ja on pois kansalaisten palvelusta viranomaisen perustehtävässä ja näin on vaarana heikentää niiden perusoikeuksien toteutumista joita viranomaistoiminnalla toteutetaan.
- Ennalta arvaamattomiin tietosuojatulkintoihin varautuminen erilaisilla ulkopuolisilla auditoineilla normaalin osoittamisvelvollisuuden lisäksi seuraamusmaksujen välttämiseksi ja pienentämiseksi nostaa kustannuksia.

2.2 Tunnistatko muita kuin esitysluonnoksessa käsiteltyjä tilanteita, joissa seuraamusmaksua ei olisi mahdollista kohdistaa rekisterinpitäjänä (tai henkilötietojen käsittelijänä) toimivan viranomaisen tai julkishallinnon elimen toimintamenoihin tai muutoin suoraan kyseiselle viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle, ja mistä syystä se ei ole mahdollista?

Uusia rikosasioita saapuu Syyttäjälaitokseen esitutkintaviranomaisilta automaattisesti, vuosittain noin 130.000 uutta asiaa. Nämä aineistot sisältävät satojen tuhansien rekisteröityjen henkilötietoja. Syyttäjälaitos pyrkii osaltaan varmistumaan henkilötietojen oikeellisuudesta ja ajantasaisuudesta oman ohjeistuksensa mukaisesti, mutta erityisesti rikosprosessin ketjutetun luonteen vuoksi Syyttäjälaitoksen ei ole mahdollista täydellisesti varmistua henkilötietojen oikeellisuudesta. Kategorisen seuraamusmaksuvastuun asettaminen henkilötietojen ja niiden käsittelyn oikeellisuudesta tällaisessa käsittelykontekstissa ei siten ole tarkoituksenmukaista.

Erityisesti huomattava on, että Syyttäjälaitos käsittelee rikosasioihin liittyviä henkilötietoja samassa asianhallintajärjestelmässä (AIPA) kuin tuomioistuimet mutta näitä samanaikaisesti samoja tietoja samassa asianhallintajärjestelmässä käsiteltäviä tietoja ei tuomioistuinten osalta koskisi seuraamusmaksuvastuu, joten ehdotusta ei voida tältä osin pitää lainkaan perusteltuna.

2.3 Tunnistatkeko oman budjetin, määrärahojen tai muun rahoituksen käyttämisen valossa muita huomioitavia näkökohtia, joita voi liittyä yksittäiseen viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle määrättävään seuraamusmaksuun?

Kuten esityksen perusteluissa on todettu, etenkin valtion virastoilla ei ole seuraamusmaksun suorittamiseen käytettäviä varoja tai varallisuutta. Syyttäjälaitos on valtion budjettitalouden virasto eikä sillä ole muita tulolähteitä tai varoja, joilla mahdollinen seuraamusmaksu voitaisiin kattaa: laitoksen budjetista 80% kohdistuu henkilöstöön, 7% toimitiloihin ja 10% ICT-osuuteen. Taloudellista liikkumavaraa edes rajoitettujen seuraamusmaksujen kattamiseen ei näin ollen ole.

Seuraamusmaksuihin liittyvän oikeustilan ja sen epävarmuuden kannalta on hyvä esimerkki, yleisemminkin, tuore Posti Oyj:ä koskeva hallinto-oikeuden päätös(6850/2025) seuraamusmaksusta. Siinä hallinto-oikeus poisti Posti Oyj:lle annetun 2,4 M€ seuraamusmaksun. Viranomaisilla ei ole samanlaisia resursseja kyseenalaistaa seuraamusmaksujen oikeellisuutta prosessissa kuin Posti Oyj:llä. Tällöin seuraamusmaksut kohdistuisivat viranomaisiin ja näiden viranomaisten asiakkaisiin, mitä ei esityksen perustelujenkaan mukaan voida pitää hyväksyttävänä.

2.4 Täydennysehdotukset ja kommentit tietoyhteiskuntavaikutuksia koskeviin arvioihin:

Tietoyhteiskunnan kokonaisedun ja kehityksen kannalta olisi arvioitava valvonnan ja rajoitusten suhdetta kehittämiseen ja mahdollistamiseen. Jos resurssit suunnataan valvontaan ja rajoitussäätelyyn johtaa se kehityksen surkastumiseen. Tietoyhteiskunnan kannalta olisi parempi innovoida enemmän ja reguloida vähemmän.

2.5 Muut kommentit ehdotetun sääntelyn vaikutuksista:

Tietosuoja ja yksityisyyden suoja sekä julkisuusperiaate ovat jossain määrin jännitteisessä tilassa keskenään. Ennalta arvaamattomien hallinnollisten seuraamusmaksujen mahdollisuus heikentää julkisuusperiaatteen toteuttamista viranomastoiminnassa. Tämä asettaa viranomaiset tilanteeseen, missä sen on huomioitava toiminnassaan ja riskienhallinnassa mahdolliset arvaamattomat seuraamusmaksut, minkä seurauksena julkisuusperiaate ja sen myötä hallinnon avoimuus ja läpinäkyvyys voivat jäädä tehokkaasti toteutumatta.

3. Muut huomiot (tai lausuntonne) esitysluonnoksesta:

Esityksellä ollaan korjaamassa asiaa mikä ei ole rikki eikä tarvitse korjaamista. Seurauksena on kasvava byrokratia, kustannusten nousu, viranomaistoiminnan tehokkuuden kärsiminen ja kalliiden konsulttiyritysten liiketoiminnan kasvu.

Ehdotuksen 24 §:n perusteella tuomioistuimet jätetään seuraamusmaksuvastuun ulkopuolelle. Johdonmukaisuuden vuoksi on myös Syyttäjälaitos jätettävä seuraamusmaksuvastuun ulkopuolelle. Syyttäjät tekevät toimessaan lainkäyttöraikaisuja asioissa jotka käsitellään sittemmin tuomioistuimissa saman tiedon perusteella ja samassa järjestelmässä. On ongelmallista, että samasta tiedosta samassa järjestelmässä on vastuussa toinen rekisterinpitäjä ja toinen ei.

Autiovuori Joanna
Syyttäjälaitos

Hietanen Tommi
Syyttäjälaitos